

Terra nova 2015

Forslag til en årsplan

Her er et forslag til fordeling av lærestoffet i *Terra nova* gjennom ett skoleår; en årsplan. Vi understreker at det er et forslag, men vil samtidig presisere at alle hovedkapitlene etter vår mening, bør inngå i en slik plan. Helhet gir oversikt.

Årsplanene tar utgangspunkt i den tiden som reelt sett er til disposisjon i grunnkurset i løpet av ett skoleår, så kan den enkelte tilpasse planen til egne forhold. Den siste delen av skoleåret kan brukes til repetisjon og eksamenstrening om det er tid. Ekskursjoner kan gjennomføres når det passer i skoleåret, vi kan trygt se på det som en „tilbakebetaling“ av de geografitimen som går til andre formål i løpet av skoleåret.

Tidsbruken som her er angitt per kapittel, gjør det mulig med en akseptabel grad av fordypning i lærestoffet. Dersom det er ønsket om sterkere fordypning i enkelte deler av lærestoffet, må andre deler tas mer som orienteringsstoff. Men helheten er fortsatt viktig.

Kapittel i Terra nova 2015 (tidsbruk per kap)	Kulepunktene viser arbeidsstoff for én uke m/kommentarer i kursiv	Tilhørende sider i læreboka	Kompetansemål i læreplanen
Kapittel 1 Fra geografens verktøykasse (2 uker)	Jordbeskrivelse Kart Kartanalyse – hvordan lese kart? <i>Innledningen til kartkapitlet er nok kjent fra før. Viktigst blir det å arbeide med kartanalyse og oppgavene på s. 16-19. Kartanalyse er en viktig del av oppgavene til kapittel 4.</i> Geografiske informasjonssystemer Fjernmåling <i>Vis fram og arbeid med eksempler på GIS som for eksempel Globalis og KartiSkolen.</i>	8-20 21-23	lese og bruke kart i ulike målestokk og gjøre enkel kartanalyse bruke digitale kart og geografiske informasjonssystem
Kapittel 2 Den urolige jordskorpa (3 uker)	Geologisk tid Jorda blir til Jordas oppbygning Jordskorpa flytter på seg <i>Geologisk tid er et viktig begrep med tanke på tidsperspektivet. Tidskalaen gjentas i en forenklet form på side 65.</i>	24-34	gjøre greie for korleis jorda er oppbygd, hovudtypene av bergartar og korleis dei blir danna drøfte årsakene til naturkatastrofar i verda og kva for verknader dei har på samfunn som blir ramma

	<i>Underkapitlet "Jordskorpa flytter på seg" er en sentral del av kapitlet. Her legges grunnlaget for forståelsen av resten av kapittel 2.</i> Jordskjelv Vulkaner Tsunamier <i>Rekkefølgen er ikke uten betydning, tsunamier kan være et resultat av undersjøiske jordskjelv eller vulkanutbrudd.</i> De store landformene på jorda <i>De store landformene er et resultat av platedriften, eller indre krefter. Landformene som omtales i kapittel 4 er først og fremst dannet av ytre krefter.</i>	35-47 47-53	
Kapittel 3 Berggrunnen (3 uker)	Indre og ytre krefter Mineraler og bergarter Bergartenes kretsløp <i>Viktige begreper: indre/ytre krefter, forvitring, erosjon. Bergartenes kretsløp viser sammenheng mellom hovedgrupper av bergarter og platedriften.</i> Den norske berggrunnen <i>Dette underkapitlet viser hvilken betydning bl.a. platedriften har hatt for de geologiske forholdene her i landet. Den geologiske historien er ikke direkte nevnt i læreplanen, det gjør at dette underkapitlet må kunne kuttes ut.</i> Verdier i berggrunnen <i>Bergartenes økonomiske betydning er plassert her, nær presentasjonen av de ulike bergartene.</i>	54-63 64- 73 74-79	gjøre greie for korleis jorda er oppbygd, hovudtypane av bergartar og korleis dei blir danna
Kapittel 4 Landformene (5 uker)	Hvor gamle er landformene? De eldste landformene <i>Her tas igjen tidsperspektivet opp, landformene er oftest mye yngre enn bergartene. I kapittel 4 blir landformene som er vanlige i Norge, presentert kronologisk så langt det er mulig. Den skrå landhevingen og bergartene i berggrunnen avgjør sammen med ytre krefter, hvilke landformer som dannes.</i>	80-86	forklare korleis indre og ytre krefter formar landskap, og kjenne att typiske landformer i Noreg drøfte årsakene til naturkatastrofar i verda og kva for verknader dei har på samfunn som blir ramma

	• Istider og isbreer <i>Her presenteres breen som en av de viktigste ytre kreftene som har formet det norske landskapet.</i> • Landformer dannet av isbreer <i>Her presenteres landformene breen har dannet. Bilde og kart i målestokk 1: 50 000 av det alpine landskapet i Vest-Jotunheimen ser du på s.94-95. Oppgave 17 på s. 121 tar utgangspunkt i dette oppslaget. Tegningen på side 98 gir en oversikt over iseroderte landformer.</i> • Innlandsisen smelter bort Jord- og steinskred <i>Oppslaget på side 102-103 viser leirlandskap og israndavsetninger, oppgave 18 side 121 tar utgangspunkt i dette oppslaget. Leiområdene langs kysten er sammen med bratte dal- og fjellsider utsatt for skred.</i> • Elvene Landformer dannet av elva Kystlandskapet <i>Elvene er sammen med breene viktige for utformingen av landskapet i dag.</i>	• 87-93 • 93-99 • 99-111 • 112-121	
Kapittel 5 Vær og klima (4 uker)	• Værmeldingen Temperatur Nedbør Vind <i>Først litt grunnleggende meteorologi: temperatur, nedbør og vind. Det legger grunnlaget for å presentere sirkulasjonene i atmosfære og hav.</i> • Lokale og regionale luftsirkulasjoner De globale sirkulasjonene <i>Vi begynner med luftsirkulasjoner på regionalt og lokalt nivå, og fortsetter med de globale sirkulasjonene, Luft- og havsirkulasjonene legger grunnlaget for å dele jordoverflaten inn i klimasoner.</i> • Tropiske orkaner Tornadoer Klimasoner	• 122-128 • 128-134 • 134-140	• gjøre greie for globale hav- og luftstraumar og forklare kva dei har å seie for klimaet • gjøre greie for forhold som bestemmer vær- og klimatilhøva i Noreg • drøfte årsakene til naturkatastrofar i verda og kva for verknader dei har på samfunn som blir ramma

	<i>Dette er ekstremvær og kan føre til naturkatastrofer, særlig kan de tropiske orkanene være ødeleggende. Tropiske orkaner og tornadoer er ikke direkte nevnt i læreplanen og kan kuttes ut i en årsplan.</i> • Det norske klimaet Klimaendringer Klimaet mot år 2100 <i>Vi plasserer Norge på det klimatiske verdenskartet og går gjennom det norske klimaet. Til slutt følger en omtale av den globale oppvarmingen, klimaendringene og klimaet fram mot 2100.</i>	• 141-153	
Kapittel 6 Landskap (1 uke)	• Natur- og kulturlandskap Verdier i landskapet Arealbrukskonflikter Landskap og lovverk <i>De fleste landskap inneholder elementer både av natur- og kulturlandskap. Dette kapitlet er derfor plassert som en overgang mellom naturgeografien og samfunnsgeografien. Temaet "Landskap og lovverk" er ikke direkte nevnt i læreplanen.</i>	• 154-169	• beskrive naturlandskap og forskjellige kulturlandskap og forklare sammenheng og skilnader mellom dei • diskutere estetiske og økonomiske verdier i landskap • gje døme på og samanlikne ulike former for arealbruk i Noreg • drøfte miljøkonsekvensar i norske og samiske samfunn av bruk og inngrep i naturområde
Kapittel 7 Ressursene (3 uker)	• Ressursbegrepet Naturressurser og menneskelige ressurser Ressursknapphet Ressurskonflikter <i>Først defineres ressursbegrepet og ulike ressurstyper presenteres. Tilgangen på ressurser kan være knapp eller ulikt fordelt, noe som kan føre til konflikter.</i> • De "grønne" ressursene Malm – en historisk viktig ressurs <i>De "grønne" ressursene er knyttet til jorda, skogen og fisken – og alle er betinget fornybare. Malm var en viktigere ressurs i det norske samfunnet på 1700- og 1800-tallet enn hva den er i dag. Etter en nedgangsperiode er det</i>	• 170-179 • 180-188	• gjere greie for ressursomgrepet og diskutere kva som vert lagt i omgrepet berekraftig ressursutnytting • gje døme på og samanlikne ulike former for arealbruk i Noreg • gje døme på korleis ein har utnytta ressursane i Noreg og drøfte korleis endringar i næringsstrukturen har påverka lokalisering og busetnadsmønster

	<i>tegn som tyder på fornyet interesse for norske bergverksressurser (se også side 74-79)</i> • Energiressursene • Bærekraftig ressursbruk <i>Norge er et land rikt på energi (vannkraft, petroleum – og kanskje blir vindkraften viktig i framtida?).</i>	• 188-199	
Kapittel 8 Lokalisering (2 uker)	• Rjukan – en historie om lokalisering • Hva er lokalisering? • Lokaliseringsfaktorer • Ringvirkninger <i>Lokalisering av næringsvirksomhet studeres på ulike geografiske nivå, med utgangspunkt i forskjellige lokaliseringfaktorer og med ulike ringvirkninger.</i> • Lokalisering og globalisering <i>Globaliseringen har vært med å endre den internasjonale arbeidsdelingen. Vi får en stadig mer sammenvevd verden.</i>	• 200-211 • 212-223	• gje døme på lokaliseringfaktorar som er viktige for global økonomisk verksemd og internasjonal arbeidsdeling, og vurdere kva dette har å seie i dag
Kapittel 9 Næringsstruktur og bosetting (2 uker)	• Forandringer i næringsstruktur • Fra jordbrukssamfunn til industrisamfunn • Servicesamfunn <i>Fra jordbrukssamfunn til industri- og servicesamfunn. Hva består strukturendringene i?</i> • Bosettingsmønsteret endrer seg • Skal vi bevare bosettingsmønsteret? <i>Endringer i næringsstrukturen påvirker bosettingsmønsteret.</i>	• 224-230 • 231-237	• gje døme på korleis ein har utnytta ressursane i Noreg og drøfte korleis endringar i næringsstrukturen har påverka lokalisering og busetnadsmønster
Kapittel 10 Befolkning (4 uker)	• Den lange befolkningshistorien • Befolkningslære <i>Det demografiske regnestykket, og en påfølgende drøfting av grunnleggende demografiske begreper som fruktbarhet og dødelighet.</i> • Befolkningslære (forts.) <i>Viktige forklaringer på hvordan og hvorfor fruktbarhet og dødelighet endrer seg.</i>	• 238- • -252	• gjere greie for den demografiske utviklinga i Noreg med hovudvekt på situasjonen i dag • gje døme på teoriar om befolkningsutvikling og drøfte globale befolkningsforhold

	Befolkningsutvikling – en modell Befolkningsstruktur Befolknings teorier <i>Hvordan og hvorfor befolknings sammensetningen endrer seg.</i> Befolkningsutviklingen i Norge Verdens befolkningsutvikling <i>Befolkningsutviklingen nasjonalt og globalt</i>	253-259 259-267	
Kapittel 11 Flytting (2 uker)	Migrasjon Innenlands flytting i Norge Innvandring og utvandring <i>Migrasjonsbegrepet, flytting innenlands og ut og inn av landet.</i> Internasjonal migrasjon <i>Flytting mellom land</i>	268-277 277-283	forklare årsakene til flyttestraumar i land og mellom land og drøfte verknadene
Kapittel 12 Utvikling (2 uker)	Nord og Sør Levekår og utvikling <i>Definisjoner av begrep knyttet til utvikling. Mål for utvikling, utviklingsindeksen.</i> Fattigdom Årsaker til fattigdom Urbanisering av fattigdom Sikkerhet og utvikling Strategier for utvikling Eksempler på utviklingsstrategier <i>Årsaker til og følger av fattigdom. Hvordan rike land kan bidra til utvikling i de fattige landene.</i>	284-292 293-310	gjere greie for globale skilnader i fordeling og levekår, forklare moglege årsaker til dei og drøfte korleis ein kan jamne ut skilnader mellom land
Til sammen 33 uker			
Ekskursjon Ekstratid Repetisjon Prøver (5 uker)			gjere observasjonar og registreringar av geografiske tema på ekskursjon eller feltarbeid og bruke dei til å sjå natur og samfunn i samanheng
Totalt 38 uker			